

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

1. Salimov B.S. Qurbonov SH., Islomova O.F. "Nematodiroz qo'zg'atuvchilari lichinkalarining noqulay ekologik omillarga chidamliligini o'rganish" // "Agrar fan yutuqlarida talabalarning ishtiroki" iqtidorli talaba va magistrnlarning ilmiy konferensiya materillari to'plami. Samarqand, 2010. B. -129-131.
2. Salimov B.S. "Zoonematodalarining taraqqiyoti, ekologiyasi, faunistik holati" // "Hayvonlar ekologiyasi va morfologiyasi" ilmiy to'plami, Samarqand, 2006. -B. 101-105.
3. Salimov B.S., Qurbonov J.X. Samarqand viloyatining ayrim tumanlarida mayda shoxli hayvonlar nematodirozini tarqalishni o'rganish natijalari // "Agrar fani va ishlab chiqarishni rivojlantirishga yosh tadqiqotchilarning o'rni va istiqbolidagi vazifalari stajyor-tadqiqotchi izlanuvchi, katta ilmiy xodim izlanuvchi va mustaqil tadqiqotchilarning mustahkam oila yiliga bag'ishlangan ilmiy-amaliy anjumani. To'plam 1- qism. Samarqand, 2012. -B. 171-172.
4. Скрязин К.И., Психобалова Н.П., Шульц Р.С., Попова Т.И., Боев С.Н., Делямуре С.Л. Стронгияты СССР. Определитель паразитических нематод. Т.П., стронгият //Изд. АН СССР, М., 1952. -С. 890.
5. Dosumbetovich, AS, & Qutlymuratovich, SA, SA Qoraqalpog'istonda qoramollarda yashirin surunkali endometritni davolashning samarali usullari. *Academicia Globe* , 2 (05), 240-244.
6. Аvezимбетов, Ш. Д. (2020). МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ И ЛАБОРАТОРНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЕКРЕТНОГО ХРОНИЧЕСКОГО ЭНДОМЕТРИТА. *Экономика и социум*, (12 (79)), 338-341.
7. Sh, A. va Taylakov, TI (2020). Paramfistomatoz sistematikasi, diagnostika usullari, epizootologiyasi, patogenez, kasallikning kelib chiqishi va yangi davolash usullari. *Amerika veterinariya fanlari va yovvoyi tabiatni kashf qilish jurnali* , 2 (06), 1-6.
8. Avezimbetov, S. D., Togaymuradov, M. S., & Bazarbaeva, A. A. (2021). Induction of superovulation in cattle. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 1778-1781.
9. Dosumbetovich, A. S., & Komoladdinovich, K. S. (2021). New effective methods of treatment of persistent infertility in cows.
10. Shavkat, A., Kural, A., & Maryam, Y. (2025). THE IMPLEMENTATION MECHANISM OF DIGITAL TRANSFORMATION TO ENHANCE EDUCATIONAL EFFICIENCY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions*, 2(4), 93-97.

QO'YLARNING STRONGILYATOZLARI VA ULARNING EPIZOOTOLOGIK HOLATLARI

Mavlanov S., Allamberganov D.M., Jabbarbergenov I.B.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

Kirish. Qoraqalpog'iston Respublikasida chorvachilik, xususan echkichilik aholi turmush darajasini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, so'nggi yillarda echkilarda gelmintoz kasalliklarining keng tarqalganligi ularning mahsuldorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Gelmintlar — ichki parazit qurtlar bo'lib, ular hayvon organizmida yashab, oziq moddalarni so'rib, intoksikatsiya va immunitet pasayishiga olib keladi. Bu holat echki naslining o'smasligi, sut kamayishi va hatto nobud bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Barcha xo'jalik yurituvchi subyektlarda tomorqa mahsulotlari bosh sonini ko'paytirish, ularning mahsuldorligini oshirish, turli yuqumli,

yuqumsiz va invazion kasalliklarga qarshi kurashish va oldini olish choralarini ko'rib borish jarayonida, ushbu sohani rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi qator omillar ham mavjud. Bulardan qishloq xo'jalik hayvonlari orasida uchrab turadigan parazitlar kasalliklari orasida, ayrim gelmintozlarning tarqalishi va keltiradigan iqtisodiy zarari bo'yicha muhim o'rin egallaydi. Bu esa o'z navbatida Respublikamizda bu kasalliklarning tarqalishini, epizootologik holatini va ularga qarshi kurash choralarini izlab topishni talab etadi.

Ko'p yillik ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, strongilyatoz kasalliklari echkichilik xo'jaliklariga katta iqtisodiy zarar keltiradi. Kasallik davrida echkilarning fiziologik xususiyatlari pasayadi, bezovtalanadi, ovqat hazm qilish organlari sistemasining ishi izdan chiqadi, hayvonning ichi ketadi yoki qotadi, o'sish va rivojlanishdan orqada qoladi, oriqlaydi, shilliq pardalari oqaradi. Kasallik oxirida hayvonlar uzoq yotadi va butunlay bezovtalanadi, natijada qoni kamayib, eritrotsitlarning cho'kish reaksiyasi tezlashadi. Strongilyatoz kasalliklarini davolash (gelmintsizlantirish), oldini olish va unga qarshi kurashish tadbirlari quyidagicha amalga oshiriladi. Ushbu guruhga gelmintozlarga Marshallagioz, nematodiroz, gemonxoz, ostertagioz, trixostongilyoz, xabertioz, bunostomoz, ezofagostomoz kabi kasalliklar mansub bo'lib, ularning qo'zg'atuvchilari hayvonlarning ovqat hazm qilish tashkilotlarida parazitlik qilib hayot kechirmaydi. Strongilyatoz kasalliklarining oldini olish maqsadida o'tkaziladigan degelmintizatsiya tadbirlari zona sharoitini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Cho'l zonalarida yosh buyumlar ikki marta - oktyabr va yanvar oylarida dezinfeksiya qilinsa, katta yoshdagi qo'ylar orasida bu tadbir yanvar va iyun oylarida o'tkaziladi.

Sug'oriladigan zonalarda yosh hayvonlar yanvar oyida yoki fevralning boshlarida, katta yoshdagilari esa kuz mavsumida - poda yaylovdan qaytgandan keyin gelmintsizlantiriladi. Ular orasida (asosan nimjon echkilarda) ikkilamchi tanlab o'tkaziladigan gelmintsizlantirish tadbirlarini ulotirish mavsumidan keyingi davr loyihalash kerak. Cho'l-yaylov zonalarida echkilar qochirish mavsumidan keyin bir marta gelmintsizlantirilsa, yetarli hisoblanadi. Dekabr oyining oxirlari yoki yanvarning boshlarida va tug'gandan keyin tanlab o'tkazilgan dezinfeksiya ham maqsadga muvofiq bo'ladi. Bu zonada yosh buyumlar ikki marta - oktyabr oyi boshida va mart oyida dezinfeksiya qilinadi.

O'zbekiston veterinariya ilmiy tadqiqot institutida nilverm, tiabendazol, mebendazol kabi dori moddalaridan granula holatida tayyorlanib, undan echkilarni guruhlab gelmintsizlantirish usuli uchun qo'llanilmoqda.

So'nggi yillarda echkilar orasida strongilyatoz kasalliklari sezilarli darajada o'sishining guvohi bo'lib turibmiz. Strongilyatoz kasalliklari Respublikamizning barcha mintaqalarida keng tarqalgan, ko'proq yosh buyumlar orasida yil davomida uchraydi. Ilmiy tadqiqot ishlari Nukus shahri va Nukus tumani xalq xo'jaligidagi qo'ylarida amalga oshirildi. Tabiiy gelmintlar bilan zararlangan 20 ta echki ajratib olinib analog qoidalariga asosan 2 guruhga bo'lindi. Birinchi guruhdagi qo'ylar tajriba guruhi hisoblanib bu guruhga antigelmintli mineral tuzli yalama berilgan bo'lsa, ikkinchi guruhdagi qo'ylar nazoratda bo'lib kunlik ratsion asosida oziqlantirib borildi.

Antigelmintli mineral tuzli yelimni tayyorlash tartibi (100 bosh echkiga) quyidagicha: 70 kg osh tuzi tekis beton ustiga bir tekisda yoyiladi. Uning ustiga quritilgan va un kabi maydalangan 28 kg gilmoya (bentonit) sepiladi, keyinchalik ular ustiga 2 kg albendazol oz-ozdan qo'shib boriladi, ularning barchasi yaxshilab aralashtirilib suv bilan namlanadi. Maxsus press apparatda g'isht holatiga keltiriladi, bir kun xona haroratida quritiladi. Antigelmintli mineral tuzli yelimning gelmintlarga ta'sirini echkilarda o'rganish maqsadida tajribalar o'tkazildi.

Tajriba o'tkazishdan oldin tadqiqot davomida va yakunida echkilarning tirik vazni o'lchab borildi, hamda klinik ko'rikdan o'tkazilib tekshirildi. Bundan tashqari tajriba davomida echkilardan najas namunasi olinib gelmintoovoskopiya usuli asosida tekshirilib invaziya ekstensivligi va intensivligi aniqlanib borildi.

Tajriba yakunida har bir guruhdan 15 bosh qo'yni cho'qintirib uning ichki tashkilotlari Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali Veterinariya meditsinasi va oziq-ovqat xavfsizligi kafedrasi qoshidagi Patologik anatomiya

tana jarrohlik sud ekspertizasi laboratoriyasida to'liq gelmintologik tekshiruvdan o'tkazildi. Echkilar antigelmintli mineral tuzli lilamadan dastlabki kunlarda 6-8 gr iste'mol qilgan bo'lsa, 4-5 kundan keyin.

1-jadval.

To'liq gelmintologik tekshirish natijasi

Guruhlar	Qo'ylar bosh soni	Marshallia maxshali	Trichostrongylus Colimbifor	Nematodirus Filicolis	Chabertia Ovis	Dictioaulus Filaria	Trichocephalus Ovis
Tajriba guruhi	60	-	-	-	-	-	2,8 ± 0.88
Nazorat guruhi	10	114.4 ± 3.1	26.8 ± 3.86	221.4 ± 10.6	8 ± 1.18	235.6 ± 6.38	228.2 ± 9.5

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, unda 1-guruh qo'ylarda jami 6 nusxadan 8 nusxagacha o'rta hisobda 2,8 nusxa trixotsefalalar topildi. Nazorat guruhidagi qo'ylarda jami 4172 nusxa parazitlar topilib o'rta hisobda 834,4 nusxa miqdorida tushdi. Shundan Marshallagiylar o'rtacha 114,4±3,1 nusxa, trixostrogiluslar o'rtacha 26,8±3,86 nusxa, nemotodiruslar o'rtacha 221,4±10,6 nusxa, xabertiylar o'rtacha 8,0±1,18 nusxa, diktiokaulalar 235,6±6,38 nusxa, trixotsefalalar o'rtacha 228,2±9,5 nusxa topildi.

Qo'ylarning strongilyatozlariga qarshi antigelmintiklarni qo'llash. Qo'yning strongilyatozlariga qarshi kurash va oldini olishda, uning hududiy epizootologik xususiyatlariga, bioekologiyasiga, kasallik qo'zg'atuvchilarining invaziya intensivligiga e'tibor qaratish lozim. Shu bilan birga sinovdan o'tkazilayotgan preparatlarning ta'sir mexanizmi va qo'llash jarayonlariga, tannarxiga ko'ra kasallikni oldini olish va davolash usulini takomillashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Respublikamizda bugungi kunda parvarishlanayotgan chorva hayvonlarining, xususan, qo'yning asosiy qismi aholi qaramog'ida saqlanayotgani, shu sababli barcha shaxsiy yordamchi, dehqon va fermer xo'jaliklarida gelmintozlarga va boshqa xavfli parazitlar kasalliklarga qarshi o'tkaziladigan davolash va profilaktika tadbirlarini o'z vaqtida, sifatli va rejali tarzda o'tkazishni talab etadi. Bugungi kunda respublikamiz hududida ko'plab xususiy veterinariya dorixonalarining tashkil etilishi, chetdan ko'plab yangi antigelmintik va boshqa dori preparatlarini olib kelinishiga keng imkoniyatlar yaratildi. Hozirgi vaqtda bu dorixonalarda gelmintozlarga, xususan strongilyatozlarga qarshi qo'llaniladigan har xil shakldagi va tarkibdagi antigelmintiklar mavjud. Nematodozlardan strongilyatozlarni davolash maqsadida uzoq yillar davomida albendazol, alben, gelmisid, febtal, mesalben, fenbendazol, tetramizol, parbendazol, atsetamizol kabi preparatlar qo'llanilib kelingan. Lekin so'nggi yillarda bizga xorijiy davlatlardan yangi dori vositalari kirib kelishi kuchaydi, xususiy veterinariya dorixonalari faoliyat ko'rsata boshladi. Natijada strongilyatozlarga qarshi qo'llaniladigan dori vositalari turi o'zgardi, eski antigelmintiklar o'rnini yangilari egalladi. Bunday yangi kimyoviy preparatlarga misol qilib barcha albendazolli (bendaz, albendazol, albenol, albazen, albeneks va boshqalar) preparatlarni, levazan oral, vormit, alvet kabi ko'plab kimyoviy preparatlarni ko'rsatish mumkin.

Shuni aytish kerakki, barcha albendazolli preparatlar strongilyatozlarning lichinkalik shakliga, ya'ni ular qo'zg'atadigan surunkali strongilyatozlarga samara beradi. Adabiyot ma'lumotlariga ko'ra invaziya intensivligi juda yuqori bo'lganda bu preparatlarni 15-20 kundan keyin qayta qo'llashga, kuchli intoksikatsiyani oldini olish maqsadida esa ularni bir necha marta yarim dozadan qo'llashga to'g'ri keladi. Barcha albendazolli preparatlar hayvonlarga og'iz orqali

ichiriladi, ularni har bir hayvon turiga qo'llash miqdori yorliqda aniq ko'rsatilgan. Yuqoridagilarni inobatga olgan holda bizlar o'z tadqiqotlarimizda mayda shoxli hayvon strongilyatozlariga qarshi albendazolli antigelmintiklar, mineral tuzli yalamalar, levazan oral, alvet, vormit kabi preparatlardan foydalandik. Bu preparatlarni Nukus shahri Boz ovul fuqarolar yig'ini aholi qo'yni strongilyatozlariga qarshi sinovdan o'tkazdik.

2-jadval.

Xo'jalikdagi qo'yni strongilyatoz kasalligi bilan zararlanish darajasi

Guruhlar	Hayvon bosh soni	Flyuborn usulida tekshirilganda	
		Marshallagioz	%
I-guruhga	40	18	45
II-guruhga	20	8	40

Antigelmintik dorilarning marshallagioz kasallik qo'zg'atuvchilariga ta'siri ikkinchi jadvalda keltirilgan. 3-jadvaldan ko'rinib turibdiki, unda ALVET kukunini davoga qo'shib berilganda antigelmintning gelmintlarga ta'siri 85% ni tashkil etadi. Levozan oral suspenziyasi og'iz orqali qabul qilinganda antigelmintning gelmintlarga ta'siri 95% ni tashkil etadi.

3-jadval.

Qo'yni strongilyatoz kasalligida antigelmintiklarning samaradorligi

Guruhlar	Hayvonlarning bosh soni	Antgelmint nomi	Qollash	Antgelmintning Gelmintlarga ta'siri foizda
I-guruhga	15	ALVET Poroshogi	Ozuqa qo'shib	85 %
II- guruhga	15	LEVOZAN ORAL suspenziyasi	Og'iz orqali	95 %

Marshallagioz kavsh qaytaruvchi hayvonlarning surunkali sayoz yer strongilyatoz kasalligi bo'lib, Marshallagia avlodiga mansub Marchallagia marchalli va M. mongolica kabi gelmintlar ularning tubida va ba'zan ingichka bo'lim ichaklarida parazitlik qilishi oqibatida kelib chiqadi. Parazit asosan geogelmint bo'lib, kuz va qish mavsumlarida ko'proq uchraydi. Shuning uchun qo'y bu mavsumlarda ozib, oriqlaydi, tishlarini g'ijirlatadi, juni to'kilib ketadi va mahsuldorligi kamayib ketadi. Ushbu gelmintoz kasalliklariga qarshi kurashish uchun o'z vaqtida gelminsizlantirish ishlarini olib borish va kasallikka qarshi yangi antigelmintiklarni izlab topish hamda ularni qo'llash usullarini takomillashtirish ushbu kasalliklarga qarshi kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqishda asosiy o'rin tutadi. Amalga oshirilgan chora-tadbirlar foydali bo'lishi uchun tavsiya etilgan antigelmintiklar yuqori samara berishi bilan bir vaqtda ular organizm uchun zararsiz va ekologik toza bo'lishi kerak. Yuqoridagilarga asoslangan holda bizlar ayrim dorilarni ishlab chiqarish sharoitida Marshallagioz kasalligi bilan zararlangan qo'yda sinovdan o'tkazdik. Shunday qilib, Marshallagioz kasalligi qo'zg'atuvchisining epizootologiyasi, klinikasi, biologiyasi va turi o'rganilib, kasallikning invaziya intensivligi ham hisobga olindi. Jami 60 bosh qo'y gelmintsizlantirildi.

Qo'ylarning strongilyatoz kasalligini oldini olishda sinalgan antigelmintiklarning iqtisodiy samaradorligini aniqlash Qo'ylar orasida strongilyatozlar qo'zg'atuvchilari organizmga salmoqli patologik ta'sir ko'rsatuvchi va sezilarli ta'sirlar qoldiruvchi parazitlar bo'lib, ularning ingichka ichaklarda yashovchi jinsiy voyaga yetgan shakllari juda xavfli hisoblanadi. Jumladan, yosh qo'zi-uloqlarning o'sish-rivojlanishdan orqada qolishi, oriqlashi, sovliqlarning bo'g'ozlik ko'rsatkichining kamayishi, ulardan olinadigan mahsulotlarning sifati pasayishi, miqdorining kamayishi, ich ketishi va qonli ich ketishi kasal hayvonlarning kuchli oriqlashi natijasida hayvonlarning nobud bo'lish holatlari ham kuzatiladi.

Xulosa. Qoraqalpog'iston sharoitida echkilarda nematoz kasalliklari chorvachilik mahsuldorligiga katta salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Yuqorida keltirilgan kompleks kurash choralari

orqali ushbu kasalliklarning oldini olish, echkilarning salomatligini saqlash va iqtisodiy samaradorlikka erishish mumkin. Veterinariya xizmatlarining takomillashtirilishi, chorva egalari ongining oshirilishi bu yo'ldagi muhim qadamlardandir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Salimov B.S. Qurbonov SH., Islomova O.F. "Nematodiroz qo'zg'atuvchilari lichinkalarining noqulay ekologik omillarga chidamliligini o'rganish" // "Agrar fan yutuqlarida talabalarning ishtiroki" iqtidorli talaba va magistrning ilmiy konferensiya materiallari to'plami. Samarqand, 2010. B. -129-131.
2. Salimov B.S. "Zoonematodalarining taraqqiyoti, ekologiyasi, faunistik holati" // "Hayvonlar ekologiyasi va morfologiyasi" ilmiy to'plami, Samarqand, 2006. -B. 101-105.
3. Salimov B.S. J.X. Qurbonov, "Samarqand viloyatining ayrim tumanlarida mayda shoxli hayvonlar nematodirozini tarqalishni o'rganish natijalari" // "Agrar fani va ishlab chiqarishni rivojlantirishga yosh tadqiqotchilarning o'rni va istiqbolidagi vazifalari stajyor-tadqiqotchi izlanuvchi, katta ilmiy xodim izlanuvchi va mustaqil tadqiqotchilarning mustahkam oila yiliga bag'ishlangan ilmiy-amaliy anjumani. To'plam 1- qism. Samarqand, 2012. -B. 171-172.
4. Скрябин К.И., Психобалова Н.П., Шульц Р.С., Попова Т.И., Боев С.Н. Делямуре С.Л. Стронгияты СССР. Определитель паразитических нематод. Т.П., стронгияты, //Изд. АН СССР, М., 1952. -С. 890.
5. Shavkat, A., Radjabbay, J., & Umidbek, K. (2025). EPIZOOTIOLOGY OF FASCIOLIASIS IN CATTLE IN UZBEKISTAN AND KARAKALPAKSTAN: RESULTS OF A 15-YEAR STUDY AND PATHOLOGOANATOMICAL CHARACTERISTICS. JOURNAL OF VETERINARY SCIENCE, 8(3), 1-6.
6. Shavkat, A., Barlikbayevich, E. A. Q., & Allaniyazovna, P. D. In the Conditions of Karakalpakstan. Sheep Fasciolosis and Fasciola Gigantica Were First Found in the Lungs.–2023.
7. Shavkat, A., Kural, A., & Gayratdin, O. (2025). ORGANIZATIONAL SYSTEM OF PERSONNEL POLICY AIMED AT IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions, 2(4), 98-102.
8. Shavkat, A. va Kural, A. (2025). OLIY TA'LIM MASSASALARIDA TA'LIM SIFATI VA TA'LIM QIMMATINI ORTALASH UCHUN TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TASHKILLASH. Ta'lim sifatini ta'minlashning ilg'or usullari: muammolar va echimlar , 2 (4), 85-88.
9. Dosumbetovich, AS, & Qutlymuratovich, SA, SA Qoraqalpog'istonda qoramollarda yashirin surunkali endometritni davolashning samarali usullari. Academicia Globe , 2 (05), 240-244.
10. Авезимбетов, Ш. Д. (2020). МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ И ЛАБОРАТОРНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЕКРЕТНОГО ХРОНИЧЕСКОГО ЭНДОМЕТРИТА. Экономика и социум, (12 (79)), 338-341.

HAYVONLAR BAKTERIALOGIK KONTAMINATSIYASIDA FLYURESAN BO'YOQLAR YORDAMIDA GO'SHTDAGI PATOMOTFOLOGIK O'ZGARISHLARNI O'RGANISH VA RAQAMLI TAHLIL QILISH

Madrimov. Sh. X¹., Muxammadiyev. S.E¹., Kushimmatov J¹., Xayotov B.B¹., Egamov.D.I².

*¹Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*